

Жени лишени од слобода

*Извадок од 10-от Општ извештај на КСТ,
објавен во 2000*

Прелиминарни забелешки

21. Во некои од своите претходни извештаи КСТ ги утврди критериумите кои ја управуваат неговата работа на различни места за лишување од слобода вклучително и полициски станици, затвори, места каде се притворени имигранти, психијатриски установи и казнено-поправни домови за малолетници.

Секако, Комитетот ги применува наведените критериуми во однос на жени и на мажи лишени од слобода. Меѓутоа, во сите земји-членки на Советот на Европа жените затвореници претставуваат релативно мал број од лицата лишени од слобода. За државите може да биде премногу скапо да обезбедат посебно место за затворени жени, па тие често се чуваат на мал број локации (некогаш далеку од нивните домови и од децата кои зависат од нив), во простории што првенствено биле наменети за машки затвореници (а можеби и ги делат со нив). Под тие околности, потребна е особена грижа за да се осигури дека жените лишени од слобода се чуваат во безбедна и пристојна затворска средина.

Со цел да ја нагласи важноста што ја придава на спречувањето на малтретирање на жени лишени од слобода, КСТ реши ова поглавје од својот 10. Општ извештај да го посвети на опишување на некои од посебните прашања што ги следи во оваа област. Комитетот се надева дека на тој начин ќе даде јасна индикација до националните органи за своите ставови во однос на начинот на кој треба да се постапува со жените лишени од слобода. Како и претходните години, **КСТ ги поздравува коментарите на овој суштински дел од својот Општ извештај.**

22. Треба во почетокот да се нагласи дека загриженоста на КСТ за прашањата што се идентификувани во ова поглавје се однесува без оглед на природата на казнено-поправната установа. Меѓутоа, според искуството на КСТ, ризиците по физичкиот и/или психолошкиот интегритет на жените лишени од слобода може да бидат поголеми во периодот веднаш по приведувањето. Според тоа, посебно внимание треба да се обрне да се осигури дека критериумите изложени во продолжение се почитуваат за време на таа фаза.

Комитетот исто така би сакал да нагласи дека сите стандарди што ги развива во оваа област треба да се сфатат како комплементарни на оние што се утврдени во други меѓународни инструменти, вклучително Европската конвенција за човекови права, Конвенцијата за правата на детето на Обединетите нации, Конвенцијата за елиминирање на сите форми на дискриминација против жените на Обединетите нации и Зборник од принципи

за заштита на сите лица што се во било каква форма на притвор или затвор на Обединетите нации.

Мешовит состав на персоналот

23. Како што КСТ нагласи во својот 9. Општ извештај, мешовитиот состав на персоналот е важно обезбедување од малтретирање во казнено-поправните центри. Присуството на персонал од машки и женски пол може да има корисен ефект и за затворскиот дух и за поттикнување на одреден степен на нормално живеење во затворот.

Мешовитиот состав на персоналот исто така овозможува соодветно распоредување на персоналот при вршењето на задачи што се сензитивни во однос на полот, како претреси. Во тој поглед КСТ би сакал повторно да нагласи дека лицата лишени од слобода треба да бидат претресувани само од персонал од ист пол и дека секој претрес за кој е потребно затвореникот да се соблече треба да се спроведува без присуство на чувари од спротивниот пол.

Одвоено сместување за жени лишени од слобода

24. Должноста за грижа што ја има државата кон лицата лишени од слобода ја вклучува и должноста да ги штитат од други кои може да им нанесат зло. КСТ повремено наидува на тврдења за злоупотреба на жена врз жена. Меѓутоа, тврдењата за малтретирање на жени во затвор од страна на мажи (а посебно за сексуално вознемирување, вклучително и вербални напади со сексуални конотации) се почести, посебно кога државата нема обезбедено одвоено сместување за жени лишени од слобода каде преовладува персонал од женскиот пол за надгледување на таквото сместување.

Како принцип, жените лишени од слобода треба да бидат сместени во простории што се физички одвоени од оние на мажите што се чуваат во истата установа. Во врска со тоа, некои држави започнаа да применуваат аранжмани за парови (кога и двата партнера се лишени од слобода), односно да бидат сместени заедно и/или за одреден степен на мешовито дружење меѓу половите во затворите. КСТ ги поздравува таквите прогресивни аранжмани под услов вклучените затвореници да се согласат да учествуваат и да бидат внимателно избрани и адекватно контролирани.

Рамноправност за пристап до активности

25. Жените лишени од слобода треба да имаат пристап до конструктивни активности (работа, обука, едукација, спорт итн.) подеднакво како и мажите. Како што Комитетот спомена во својот последен Општ извештај, делегациите на КСТ премногу често се среќаваат со жени затвореници на кои им се нудат активности што се сметаат "соодветни" за нив (како шиење или рачна работа), а на машките затвореници им се нуди обука од професионална природа.

Според КСТ, таквиот дискриминаторски приод може само да послужи за зајакнување на застарени стереотипи за општествената улога на жените. Покрај тоа, во зависност од околностите, одбивањето на пристап до режимски активности за жените може да се оквалификува како понижувачко постапување.

Пренатална и постнатална нега

26. Треба да се вложат сите напори за да се исполнат посебните потреби во исхраната на бремени жени што се во затвор, на кои треба да им се нуди високо протеински режим на исхрана, богата со свежо овошје и зеленчук.

27. Јасно е дека бебињата не треба да се раѓаат во затвор и вообичаена практика во земјите-членки на Советот на Европа се чини дека е бремените жени во одреден момент да се преместат од затвор во надворешни болници.

Меѓутоа, повремено КСТ се сретнува со примери кога бремени жени се врзуваат или на друг начин се ограничуваат покрај креветот или други предмети од мебелот за време на гинеколошки прегледи и/или породување. Таквиот пристап е потполно неприфатлив и во секој случај може да се оквалификува како нечовечко и понижувачко постапување. Може и мора да се најдат други средства за исполнување на безбедносните потреби.

28. Многу жени во затвор се одговорни за чување деца или други и нивното приведување може штетно да влијае на нивната добросостојба.¹

Едно посебно проблематично прашање во тој контекст е дали, а ако одговорот е позитивен, колку долго, треба да биде овозможено бебињата и малите деца да останат во затвор со своите мајки. На ова прашање е тешко да се одговори со оглед дека, од една страна затворите не се соодветна средина за бебиња и мали деца, а од друга присилното одвојување на мајките од децата е крајно непожелно.

29. Според КСТ, водечки принцип во сите случаи мора да биде добросостојбата на детето. Тоа посебно значи дека секоја пренатална и постнатална нега обезбедена во затворот треба да биде еквивалентна на онаа што ја има во надворешната заедница. Кога бебињата и малите деца се чуваат во затворско опкружување, постапувањето со нив треба да го надгледуваат специјалисти за социјална работа и развој на децата. Целта треба да биде да се создаде средина што се заснова на потребите на детето, без видливи знаци на затвореност, како униформи и тропане на клучеви.

Исто така, треба да се направат аранжмани за да се осигури дека вештините на движење и создавање на бебињата што се чуваат во затвор се развиваат нормално. Посебно треба да имаат адекватни места за играње и вежбање во рамките на затворот, а каде што е можно и да ја напуштат установата и да го сознаат вообичаениот живот надвор од неговите ѕидови.

Овозможувањето на чување на детето од страна на членови на семејството надвор од установата исто така може да помогне да се осигури поделба на товарот за подигање на детето (на пример, од страна на таткото на детето). Кога тоа не е можно, треба да се разгледа можноста за пристап до објекти од видот на јасли. Таквите аранжмани ќе овозможат на жените затвореници во поголема мерка да учествуваат во работата и други активности во затворот отколку што тоа инаку би било можно.

Хигиенски и здравствени прашања

30. Комитетот исто така би сакал да обрне внимание на повеќе хигиенски и здравствени прашања во однос на кои потребите на жените лишени од слобода значително се разликуваат од оние на мажите.

31. Кон специфичните **хигиенски** потреби на жените треба да се постапува на адекватен начин. Од особена важност се непосредниот пристап до санитарни простории, аранжмани за безбедно фрлање на отпадоци на кои има остатоци од крв, како и обезбедувањето на хигиенски предмети, како влошки и тампони. Необезбедувањето на тие предмети за задоволување на основни потреби само по себе може да претставува понижувачко постапување.

32. Исто така, суштинско е **здравствената заштита** што е обезбедена за лицата лишени од слобода да биде стандардно еквивалентна на онаа што ја имаат пациентите во надворешната заедница.

Што се однесува на жените лишени од слобода, обезбедувањето дека се почитува овој принцип на еквивалентност на негата ќе бара здравствената заштита да ја даваат лекари и медицински сестри кои имаат посебна обука за прашања за здравјето на жените, вклучително и гинекологија.

Покрај тоа, до обемот до кој се достапни превентивните мерки за здравствена заштита од посебна важност за жените, како преглед за канцер на гради и матка во надворешната заедница, истите треба да се понудат и на жените лишени од слобода.

За еквивалентност на негата исто така е потребно во затворите да се почитува правото на жената на телесен интегритет исто како и во надворешната заедница. Така, кога за жените што се на слобода се достапни тнр. "утро потоа" таблети и/или други форми на абортус во подоцнежни фази на бременост, тие треба да се достапни под исти услови за жените лишени од слобода.

33. Како принцип, затворениците кои започнале со лекување пред да бидат приведени треба да им се овозможи да го продолжат по приведувањето. Во тој контекст, треба да се прават напори да се осигури дека во затворите се достапни адекватни залихи на специјалистички лекарства што се потребни на жените.

Посебно во однос на контрацептивните таблети, треба да се потсети дека ова лекарство може да се препише од здравствени причини, а не само за спречување на зачнување (на пр. за ублажување на болни менструации). Фактот дека приведувањето на жената само по себе ја намалува веројатноста за зачнување во затворот не е доволна причина за ускратување на тоа лекарство.